

Vrijdag 11 oktober 1918 – ochtendeditie

Geen berichten over België.

Vrijdag 11 oktober 1918 – avondeditie

Nederland en de oorlog.

Vluchtelingen uit Noord-Frankrijk en België.

Ten gevolge van verschillende omstandigheden is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat in de naaste toekomst vluchtelingen uit Noord-Frankrijk en België hun toevlucht in ons land zullen zoeken.

Zodra die mogelijkheid zich voordeed, heeft de minister van binnenlandse zaken aanstonds de nodige voorzorgsmaatregelen getroffen. Dinsdag jl. heeft de heer Ruys de Beerenbrouck besprekingen aan zijn departement gehad met personen, die als regeringsgedelegeerden in de zuidelijke provincies zullen optreden. Ook met het militair gezag, dat begrijpelijkerwijze de eerste stroom zal hebben op te vangen en in de juiste bedding te leiden, heeft overleg plaatsgevonden.

De grote moeilijkheden, welke, vergeleken met de toestand in 1914, uit de bestaande voedselnood voortvloeien, zullen allicht kunnen overwonnen worden door de medewerking van de Reliefcommissie, met welke de regering mondeling overleg heeft gepleegd. De wijze waarop zo nodig de vereiste levensmiddelen van deze commissie betrokken zullen worden en gedistribueerd zullen worden, wordt door een commissie ad hoc, welke de minister, in samenwerking met de opperbevelhebber, heeft ingesteld, voorbereid.

Ook zijn de nodige stappen gedaan om de vluchtelingen met de meeste spoed buiten het grensgebied naar elders te vervoeren, en de nodige sanitaire maatregelen worden getroffen.

Achter het Duitse front.

Berlijn, 6 oktober.

Indrukken van de stemming.

Onmiddellijk voor het begin van de binnenlandse crisis kreeg ik de uitnodiging tot een reis achter het Duitse front in Frankrijk. We zouden deze keer niet de strijdende troepen in hun stellingen bezoeken. Dat was onder de tegenwoordige omstandigheden een onmogelijkheid. Het doel van onze tocht zou zijn, een bezichtiging van de stellingen, die de Duitsers in het bedoelde gedeelte van het bezette gebied voor een terugtocht in gereedheid hadden gebracht. Hoe gewichtig ook de eerste ontwikkeling van de komende crisis reeds mocht zijn, de voorgestelde reis leek mij niet minder belangwekkend. We zouden daarbij immers onvermijdelijk te midden van in beweging zijnde strijdkrachten moeten geraken; we zouden de stemming en de opvattingen in verschillende staten leren kennen; uit dit alles bij elkaar moesten wij een indruk kunnen krijgen van de onder de troepen heersende geest. Ik meende dus de uitnodiging niet te mogen afslaan. De loop van de binnenlandse crisis zou ten slotte in hoge mate afhankelijk kunnen zijn van de dingen, die wij in het krijgsg gebied zouden waarnemen.

Geheel onvoorbereid omtrent de stemming trokken wij toch niet naar Frankrijk. Het komen en gaan van verlofgangers uit het front gaat nog steeds, met verbluffende onverstoorbaarheid, zijn gewone gang. De treinen uit het westen zijn altijd propvol met deze mensen, en in het bijzonder de stad Berlijn herbergt ze zo talrijk als in rustige

stadia van de oorlog. De verlofgangers vertellen aan wie het horen wil – mededeelzaam als de Duitser gewoonlijk is – van hun ervaringen, indrukken en opvattingen. Wie genoeg gelegenheid heeft hen te horen praten, kan zich een voorstelling vormen van de toestand en de geest aan belangrijke stukken van het front. Hij verneemt, welke steden voor ontruiming worden in gereedheid gebracht, waar de eerste linies worden leeg gemaakt, om de vijandelijke aanval te doen worden tot een slag in de lucht. De indrukken, die ik op die wijze te Berlijn had kunnen ervaren, heb ik op mijn reis vrij nauwkeurig bevestigd gekregen. Toen wij in het krijgsgedebied aankwamen, werd de stemming op een bijzondere proef gesteld. Juist toen brak het Amerikaanse offensief ten westen van de Maas en het Belgisch-Engelse in Vlaanderen los. Tot overmaat van effect kwam toen ook nog het bericht van de capitulatie der Bulgaren.

Ik hoorde deze dingen bespreken op een avondje in de staf van de commandant van een leger. Dag aan dag hoorde ik echter ook de discussie van de doortrekkende frontsoldaten voor het tijdingbord in een belangrijk doorgangstation voor troepenbewegingen. Tevens woonde ik debatten bij in een vierdeklas wagen van een transporttrein, waar ik, te midden van een dicht opeen gedrongen menigte manschappen, in geraakt was.

De algemene indruk was deze: De opeenhoping van verbijsterende berichten had iedere man diep getroffen en een zekere fatalistische stemming gewekt. Fatalistisch is inderdaad het juiste begrip. Men nam de dingen zoals ze kwamen, zag hun smartelijke betekenis, en meende, dat men er niets tegen doen kon dan zijn plicht. Men zou vechten, en zien, hoe het afliep. Van demoralisatie of weerbarstige stemming heb ik nooit iets gemerkt, maar natuurlijk evenmin van onbezorgdheid. De aanvoerders hadden niet alleen hun troepen, maar naar mij toescheen, ook het moreel van de troepen nog goed

in de hand. In de staven werd in alle kalmte gezwoegd, maar daarbij was er niemand, die zich, vooral in die dagen van kritieke aanvallen, de gevaren en de sombere vooruitzichten ontveinsde. Men merkte ook geen zenuwachtigheid op de spoorwegen, al waren die tot het uiterste in beslag genomen. Men sprak veel van een terugwijken van stelling tot stelling, en van aanzienlijke verkortingen van het front, tot men punten had bereikt, die men ook thans nog als onneembaar durft te beschouwen door hun natuurlijke verdedigingsmogelijkheden. Een dergelijk stellingsysteem gold ons bezoek.

Voor ik er toe kom om iets te vertellen van die bezichtiging, wil ik nog het een en ander zeggen over hetgeen ik gemerkt heb van de stemming. Deze scheen mij vast genoeg voor een desperate verdediging. Wat er te wachten stond, werd door de geringste man zo min als door de luitenant onderschat. Sprak men over de Amerikaanse troepen, dan kreeg men nooit meer een geringschattend oordeel te horen over hun gebrek aan ervaring en oefening; men sprak slechts van hun rijkdom aan moordend materiaal en hun handigheid in het gebruik maken ervan. Wat we hoorden van mannen, die uit het offensiefgebied kwamen ten westen van de Maas, was afgrijselijk. De troepen vochten toen niet in stellingen, maar in het open veld, zonder enige schuilplaats. Tenslotte hadden ze al een week lang 's nachts het uitgeputte lichaam op de natte, modderige grond, zonder enige beschutting tegen de eeuwige plasregens, moeten uitstrekken. Heel het land had daarbij dag en nacht onder het vernielende vuur gelegen van duizenden vijandelijke kanonnen, die elk onderdak, tot 10 km achter de linie, meedogenloos tegen de grond wierpen.

Dag en nacht vervolgde ons hun geraas als een gerekt gedonder. Ongekend grote eskaders van vijandelijke vliegtuigen lieten de mannen zelden een ogenblik met rust. En toch houden deze troepen

thans, nadat bijna weer een week verlopen is, nog steeds het veld, ofschoon ze weten, dat in de rug zwaar gebetonneerde stellingen beschutting bieden. De overmacht van mensen, maar veel meer nog de vreselijke opeenhoping van verfijnd vernietigingsmateriaal, die het opgezweepte productievermogen van de hele wereld tegen een uitgemergeld land in het veld brengt, dat is het gevaar, het noodlot misschien van Duitsland. Doch daarginds, in het gebied ten westen van de Maas, was het geenszins de geest der troepen, die een catastrofe deed verwachten.

Ik geloof, naar hetgeen ik gezien en gehoord heb te oordelen, niet dat er in het Duitse leger iets is van de geest, die ten slotte Russen en Bulgaren heeft doen bezwijken. En zolang dat er niet is, blijven zelfs paniek en demoralisatie tijdelijk en plaatselijk beperkte incidenten. Dat heeft in deze oorlog de ervaring met verschillende legers geleerd. De grote menigte is in de handen van de aanvoerder als een geweldige mechanisch functionerende, zij het ook zeer gecompliceerde machine. Wat men met deze machine kan verrichten, dat hangt natuurlijk af van de, op zorgvuldigheid en ervaring berustende, kunstvaardigheid waarmee, en het materiaal waaruit ze geconstrueerd is. Het is stellig onbespreekbaar, dat de geest in een zegevierend voorwaarts trekkend leger anders is, dan bij, zij het ook langzaam en onder taaie verdediging wijkende troepen. Mijn indruk is echter, – en ik ben dit jaar in de gelegenheid geweest, waarnemingen te doen in beide opzichten – dat dit verschil niet zo groot is als men zou mogen verwachten. Waarschijnlijk is het in het begin van de oorlog anders geweest. Maar kon de man thans nog vechten met persoonlijk optimisme, daar hij toch altijd de eindeloze duur van deze oorlog voor zich had, waarvan zelfs het begin reeds in het geheugen begon te vervagen? Ik heb troepen zien aflossen in de, voor het Duitse leger zo grote dagen van het offensief tegen Amiens. De mannen, die naar voren gingen en zij die

terugkwamen, vertoonden dezelfde uitdrukking: die van mijnarbeiders die naar of van hun werk gaan, een moeizaam eindeloos werk, dat gedaan wordt, omdat het moet gedaan worden. Zagen die mannen het einde voor de punten van hun bajonetten uit? Welnee, ze deden hun plicht, omdat ze wisten dat er niets anders aan te doen was. Zo doen ze thans blijkbaar hun plicht in de verdediging. Is er geen vrede te krijgen, dan is er niets anders aan te doen dan het voort te zetten, terug te gaan of vooruit te rukken, al naar gecommandeerd wordt, of een plek grond tot het uiterste te verdedigen. De tanks schijnen een poosje verbijsterend te hebben gewerkt. Deze schok is men te boven. En men voert, met de taaiste volharding, verder de ongelijke strijd tegen het materiaal, en tegen een overmacht van dappere vijanden.

Dit lijkt mij de psychologische achtergrond te zijn van hetgeen men nu ziet doen en gebeuren in het Duitse leger. De kritieke tijd, die gevaar opleverde voor demoralisatie, lijkt mij voorbij. Hoever het menselijk uithoudingsvermogen reikt, moet nu nog blijken. We hebben daar feitelijk het einde nog niet van aanschouwd in deze oorlog.

Laten wij voor ons en voor de arme kerels in het veld aan beide zijden, hopen dat de politieke gebeurtenissen ons deze laatste ervaring besparen!

Men schrijft ons uit Hansweert:

Dat de Duitsers voor Gent gevaar gaan duchten, blijkt duidelijk uit het feit, dat de Duitse sleepschepen met volle lading weggezonden worden. Vandaag kwamen er een vijftiental naar Hansweert; ze werden allen naar Antwerpen gezonden.